

Výchovné poslání rodiny (1)

Vzájemná láska rodičů vytváří v rodině prostředí, které umožňuje výchovu dětí a službu druhým. Toto je téma redakčního článku o výchovném poslání rodiny, jehož první část zde uvádíme.

19.10.2017

Člověk, stvořený k obrazu a podobě Boží, „jediný pozemský tvor, kterého Bůh miluje pro něho samotného,“[\[1\]](#) je ještě dlouhou dobu po svém narození závislý na péči rodičů. Ač

mu od početí přísluší veškerá lidská důstojnost, která má být uznávána a chráněna, je rovněž pravda, že potřebuje čas a pomoc k dosažení vlastní dokonalosti. Tento rozvoj, který není automatický ani autonomní, nýbrž svobodný a odvíjející se ve vztahu k druhým, je předmětem výchovy.

Etymologický základ slova (vychovávat) zdůrazňuje potřebu výchovy jako podstatné součásti zdokonalování člověka. Výraz vychovávat pochází z latinského slova „ducere“, což znamená „vést“. Aby mohl člověk zdokonalovat své schopnosti, potřebuje být veden druhými. Vychovávat pochází také z „educere“, což znamená „vytáhnout“. A přesně o to při výchově jde: „vytáhnout z každého to nejlepší,“ rozvíjet všechny jeho schopnosti. Oba aspekty – vést a rozvíjet – jsou jakoby základem výchovné činnosti.

Rodiče, první a hlavní vychovatelé

Není zatěžko pochopit – jak mnohokrát připomněl učitelský úřad církve – že „rodiče jsou prvními a hlavními vychovateli svých dětí“.[2] Je to právo a povinnost vycházející z přirozeného zákona, a proto všichni chápou, – i když někdy jen intuitivně – že existuje nezbytná kontinuita mezi předáváním lidského života a výchovnou odpovědností. Představu, že by se rodiče o své děti poté, co je přivedou na svět, přestali starat, nebo že by se jejich úloha měla omezit pouze na péči o materiální potřeby dětí na úkor jejich potřeb intelektuálních, morálních apod., bezděčně odmítáme. Důvodem tohoto přirozeného nesouhlasu je, že lidský rozum chápe, že primárním prostředím pro přijetí a rozvoj lidského života je manželské společenství a rodina.

Zjevení a učitelský úřad církve přijímají a dále rozvíjejí rozumové důvody, na jejichž základě jsou rodiče prvními vychovateli. „Protože Bůh ho stvořil jako muže a ženu, jejich vzájemná láska se stává obrazem absolutní a nepomíjivé lásky, jakou Bůh miluje člověka.“[3] Podle Božího úradku je rodina „společenstvím osob, stopou a obrazem společenství Otce a Syna v Duchu svatém. Její plodivá a výchovná činnost je odleskem stvořitelského díla Otce“.[4] Předávání života je tajemství vyžadující spolupráci rodičů se Stvořitelem, aby mohl být na svět přiveden nový lidský tvor, obraz Boha, který je povoláný k tomu, aby žil jako Boží dítě. Výchova se na tomto tajemství plně podílí. Církev proto vždy tvrdila, že „svou přirozenou povahou jsou manželství a manželská láska zaměřeny k plození a výchově dětí, což je vrchol a koruna manželské lásky“.[5] K

podstatě manželství patří otevřenost životu, která se neomezuje jen na plození dětí, ale zahrnuje i povinnost pomáhat dětem vést plně lidský život ve vztahu k Bohu.

Tajemství vykoupení pomáhá lépe chápat výchovné poslání rodičů v Božím úradku. Ježíš Kristus, který svými slovy a skutky „plně odhaluje člověka jemu samému a dává mu poznat vznešenost jeho povolání,“^[6] se chtěl vtělit do rodiny a být v ní vychován. Kromě toho chtěl manželství povýšit do svátostného stavu a dovést ho k plnosti ve spásonosném plánu Boží prozřetelnosti. Po vzoru Svaté rodiny jsou rodiče spolupracovníky láskyplné prozřetelnosti Boží. Osobu, jež jim byla svěřena, mají dovést ke zralosti, od dětství až do dospělosti ji doprovázet a pomáhat jí prospívat **moudrostí, věkem a oblibou u Boha i u lidí.**^[7]

Jan Pavel II. celou tuto nauku shrnul a uvedl, že existují tři známky výchovných práv a povinností rodičů, které:[8]

– jsou *podstatné*, neboť jsou spojené s předáváním lidského života.

– jsou *neodvozené a původní* ve srovnání s výchovnou úlohou jiných osob, jejichž úloha je odvozená a sekundární. Mezi rodiči a dětmi je totiž jedinečný vztah lásky, který je duší výchovného procesu.

– a jsou *nenahraditelné a nezcizitelné*: nikdo si je nemůže přisvojit, ani nemohou být plně přeneseny na jiné. Církev si byla této skutečnosti vědoma a vždy učila, že výchovná úloha rodičů „má natolik transcendentní povahu, že když chybí, lze ji jen těžko nahradit“.[9] Znevážení těchto pravd vedlo mnoho rodičů k zanedbávání či dokonce opouštění tohoto *nenahraditelného* úkolu do té míry, že Benedikt XVI.

hovořil o situaci „výchovné nouze,“[10] která je výzvou pro všechny.

Cíl a duše výchovné úlohy

„Bůh, který stvořil člověka z lásky, jej také povolal k lásce; to je základní a vrozené povolání každé lidské bytosti.“[11] *Jelikož základním a vrozeným povoláním člověka je láska, nemůže být cílem výchovného poslání rodičů nic jiného, než učit milovat. Tento cíl potvrzuje skutečnost, že rodina je jediným místem, kde je člověk milován ne pro to, co má, co ví nebo co do rodiny přináší, ale pro to, že je jejím členem: manželem, manželkou, rodičem, dítětem, sourozencem. Velice významná jsou slova Jana Pavla II.: „V perspektivě, která plně zahrnuje základy této skutečnosti, musíme říci, že podstata a úkoly rodiny jsou v zásadě určovány láskou (...). Všechny zvláštní úkoly rodiny jsou výrazem a*

konkrétním uskutečněním tohoto základního poslání.“[12]

Jak však toto poslání uskutečnit? Odpověď je vždy tatáž: láskou. Láska je nejen cílem, nýbrž i duší výchovy. Jan Pavel II. uzavřel výčet tří základních známek výchovných práv a povinností slovy: „Kromě těchto základních známek se nesmí zapomínat, že rozhodujícím prvkem, který přímo umožňuje výchovný úkol rodičů, je *otcovská a mateřská láska*. Ta nalézá v díle výchovy své dovršení jako plná a dokonalá služba životu.

Láska rodičů je nejen *pramenem, ale i duší*, a tím i *normou*, která poznamenává a vede celou konkrétní výchovnou činnost a obohacuje ji hodnotami, jako je mírnost, stálost, dobrotivost, služba, nezištnost, obětavost a sebezápor, jež jsou nejvzácnějšími plody lásky.“[13]

Tváří v tvář „výchovné nouzi“, o níž hovořil Benedikt XVI., je proto nejprve třeba znovu připomenout, že vytčeným cílem a hybnou silou výchovy je láska. Vzдор pokřiveným obrazům pravé podoby lásky mají rodiče coby účastníci a spolupracovníci Boží lásky schopnost a radostné poslání předávat živým způsobem její opravdový význam.

Výchova dětí je projekcí a pokračováním manželské lásky; domov, který je plodem přirozeného vývoje lásky manželů, je proto vhodným prostředím pro lidskou a křesťanskou výchovu dětí. První školou je pro děti láska, kterou se milují jejich rodiče. Skrze jejich příklad jsou děti již od mala opravdově uschopňovány pro skutečnou lásku.

To první, co svatý Josemaría radil manželům, proto bylo, aby opatrovali a dennodenně nově

dobývali svou lásku, protože ona je zdrojem energie, tím, co skutečně dává rodině soudržnost.

Je-li mezi rodiči láska, vyrůstají děti v prostředí odevzdanosti a velkorysosti. Způsob, jakým se k sobě manželé chovají, se odráží v atmosféře domova: ve slovech, gestech a tisíci detailech obětující se lásky.

Tak vše naplní láska pomáhající sdílet radosti i případné neshody; vedoucí k úsměvu, k zapomenutí na vlastní starosti pro ostatní; k naslouchání partnerovi nebo dětem, kterým dává najevo, že jsou doopravdy milováni a chápáni; k promíjení častých nevýznamných střetů, jež je egoismus schopen proměnit v hory; k vkládání velké lásky do malých služeb, z kterých se skládá každodenní soužití.[14]

Téměř vždy jsou to drobnosti, které však zamilované srdce vnímá jako

veliké věci, a které mají velký vliv na formaci dětí od nejútlejšího věku.

Protože je výchova nezbytným pokračováním otcovství a mateřství, vztahuje se na ni i společná účast obou manželů. Výchovné poslání je úkolem rodičů především jakožto manželů; každý z nich se zvlášť podílí na otcovství a mateřství toho druhého. Nelze zapomínat, že ostatní výchovní činitelé – škola, farnost, mládežnické kluby atd. – jsou spolupracovníky rodičů: jejich pomoc má rodinu doplňovat, nikdy však nahrazovat. Pro poslání vytvářet domov jsou tedy potřeba oba manželé. Bůh sice dává svou milost jako náhradu za nucenou nepřítomnost jednoho z nich, co však nelze, je dobrovolně se od tohoto poslání distancovat nebo se ho zříkat.

Svět pochopitelně prošel obrovskými společenskými a pracovními

změnami, které mají dopad i na rodinu. Mezi jiným vzrostl počet rodin, v nichž muž i žena mají zaměstnání – nezřídka vyčerpávající – mimo domov. Každá generace má své problémy a jejich řešení, a proto není nutně jedno horší než druhé a ani nelze být přehnaně kazuistický.

Láska každopádně dokáže dát přednost rodině před prací a má dost fantazie na to, aby nahradila hodiny péče intenzivnějším vztahem. Mimo to nelze zapomínat, že do budování domova mají být zapojeni oba manželé; nemají se mylně domnívat, že hlavní prací muže je vydělávání peněz a na ženě zůstávají domácí práce a výchova dětí. Svěřme Marii a Josefovi, kteří viděli Ježíše prospívat v moudrosti, síle a milosti,^[15] poslání rodičů, spolupracovníků Boha na tomto nadpřirozeném a překrásném díle.

M. Díez

[1] II. vatikánský koncil, past. konst.
Gaudium et spes, č. 24.

[2] *Katechismus katolické církve*, č.
1653.

[3] Tamtéž., č. 1604.

[4] Tamtéž., č. 2205.

[5] II. vatikánský koncil, past. konst.
Gaudium et spes, č. 48.

[6] Tamtéž., č. 22.

[7] *Lk* 2, 52.

[8] Srov. Jan Pavel II., apošt. exhort.
Familiaris consortio, 22. 11. 1981, č.
36.

[9] II. vatikánský koncil, dekl.
Gravissimum educationis, 28. 10.
1965, č. 3.

[10] Benedikt XVI., Poselství římské diecézi o naléhavé potřebě výchovy, 21. 1. 2008.

[11] *Katechismus katolické církve*, č. 1604.

[12] Jan Pavel II., apošt. exhort. *Familiaris consortio*, 22. 11. 1981, č. 17.

[13] Tamtéž., č. 36.

[14] Svatý Josemaria, *Hogares luminosos y alegres*, s. 36.

[15] Srov. *Lk* 2, 52.

.....

pdf | dokument generován automaticky
z <https://dev.opusdei.org/cs-cz/article/vychovne-poslani-rodiny-1/> (06.08.2025)